

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1941 kl. 7 f. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen) m. m. dels ock motioner i ämnet.

Genom en den 7 mars 1941 dagtecknad proposition, nr 137, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att
dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen);

2) förordning om provisorisk höjning av familjepenning enligt krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223); och

3) förordning om provisorisk höjning av familjebidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen den 17 maj 1940 (nr 422);

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Propositionen har, såvitt angår förslagen till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen) samt till förordning om provisorisk höjning av familjepenning enligt krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223) hänvisats till behandling av lagutskott och behandlats av andra lagutskottet. I övrigt har propositionen hänvisats till statsutskottet.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehåft *dels* en före propositionens avlämnande inom andra kammaren väckt motion, nr 147, av fröken *Hesselgren* *dels ock* tre i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen motionen nr 196 i första kammaren av herr *Torsten Ström* *m. fl* samt motionerna i andra kammaren nr 265 av herr *Persson* i Tidaholm och fru *Johansson* samt nr 268 av herr *Senander* *m. fl.*, i vad dessa motioner angå sistnämnda författningsförslag.

I motionerna I: 196 och II: 265, vilka äro likalydande, hemställes, att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk höjning av familjepenning och familjebidrag m. m. i övrigt besluta, att höjningen av familjebidrag till hustru (husföreståndarinna) enligt fredsfamiljebidragsförordningen skall utgöra 50 öre samt av familjepenning och familjebidrag för »annan familjemedlem över 16 år» enligt krigsfamiljebidragsförordningen 25 öre.

I motionen II: 268 yrkas, att familjepenning enligt krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 omedelbart höjes med 60 öre per dag för hustru (husföreståndarinna), 40 öre per dag för annan familjemedlem över 16 år och 25 öre per dag för annan familjemedlem under 16 år; att familjebidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen den 17 maj 1940 höjes med 95 öre, 45 öre och 25 öre för motsvarande kategorier; att dessa höjningar utgå som särskilt dyrtidstillägg, som automatiskt inräknas i det utan behovsprövning utgående grundbeloppet; samt att sådana bestämmelser införas i nämnda förordningar, att dyrtidstilläggen, med ledning av Socialstyrelsens levnadskostnadsundersökningar, för varje kvartal regleras så att bidragens köpkraft ständigt bibehålles.

I motionen II: 147 hemställes, att riksdagen för sin del måtte antaga följande förändrade lydelse av 3 och 4 §§ i Kungl. Maj:ts förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen) den 17 april 1940:

3 §.

Såsom medlem av den värnpliktiges familj anses enligt denna förordning en var av följande personer, nämligen:

a) den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt hans barn och adoptivbarn under sexton år, som äro under hans vårdnad;

b) den värnpliktiges hustru, barn och adoptivbarn i annat fall än under a) sägs, hans föräldrar och adoptant, hans hustrus barn och adoptivbarn och hans frånskilda hustru, envar under förutsättning, att den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot vederbörande och vid tiden för inkallelsen i väsentlig mån bidrog till dennes underhåll, samt de av den värnpliktiges egna syskon under 16 år, till vilkas underhåll den värnpliktige i avliden eller arbetsoförmögen faders eller moders ställe vid tiden för inkallelsen i väsentlig mån bidrog;

c) den värnpliktiges husföreståndarinna under förutsättning, att den värnpliktige sammanbor med egna eller hustrus barn eller adoptivbarn under sexton år eller av den värnpliktige i väsentlig mån försörjda egna syskon under sexton år samt, därest han sammanbor jämväl med hustru eller moder, att dessa äro oförmögna till arbete.

4 §.

Familjepenning utgår, med iakttagande av vad i 14 § stadgas, för tryggande av familjens uppehälle med högst så stort belopp för dag, som för en var av nedan angivna ortsgrupper upptages i följande tariff:

I	2	3	4
Ortsgrupp	För hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, <i>antingen</i> för av den värnpliktige i väsentlig mån underhållen moder, vilken förestår sitt och den värnpliktiges gemensamma hem, <i>eller</i> , där bidrag utgår varken för hustru eller moder i nyss angiven ställning, för annan husföreståndarinna som avses i 3 § c)	För annan familjemedlem <i>över 16 år</i> än som avses i kol. 2	För annan familjemedlem <i>under 16 år</i> än som avses i kol. 2
	kronor	kronor	kronor
I	1: 75	1: —	0: 70
II	2: —	1: 25	0: 80
III	2: 25	1: 50	0: 90

Familjepenning fastställs särskilt för varje familjemedlem samt utgår efter den ortsgrupp, till vilken den kommun är att hänföra, som enligt vad i 17 § stadgas skall utbetala beloppet. I fråga om kommunernas hänförande till ortsgrupp skall tillämpas den enligt lagen om folkpensionering verkställda indelningen. Ort utom riket hänföres till ortsgrupp III.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i propositionen och motionerna framlagda förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Inledning.

I skrivelse den 17 oktober 1940 har statens arbetsmarknadskommission framlagt förslag till vissa ändringar i krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223) och krigsfamiljebidragskungörelsen den 3 maj 1940 (nr 322). Häröver hava i anledning av remiss utlåtanden avgivits av överbefälhavaren över rikets försvarskrafter, arméförvaltningens civila departement, marinförvaltningen, flygförvaltningen, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Östergötlands län, Kristianstads län, Göteborgs och Bohus län samt Västerbottens län. Sedermera har överbefälhavaren i yttrande den 24 februari 1941 över sociala försvarsberedskapskommitténs i det följande omnämnda skrivelse föreslagit åtskilliga ändringar i krigsfamiljebidragslagstiftningen.

På uppdrag av chefen för försvarsdepartementet har sociala försvarsberedskapskommittén verkställt utredning beträffande frågan om dyrtidstilllägg å familjebidrag enligt såväl krigs- som fredsfamiljebidragsförordningen. Resultatet av denna utredning har av kommittén framlagts med skrivelse den 8 februari 1941. Efter remiss hava utlåtanden över kommitténs förslag avgivits av överbefälhavaren, av cheferna för armén, marinen och flygvapnet, den sistnämnde gemensamt med flygförvaltningen, samt av arméförvaltningens civila departement, marinförvaltningen, socialstyrelsen och statens arbetsmarknadskommission.

I sin skrivelse den 17 oktober 1940 har arbetsmarknadskommissionen erinrat, att sociala försvarsberedskapskommittén i samband med avgivande av sitt förslag till krigsfamiljebidragsförfattningar framhållit svårigheterna

att på detta område, där praktisk erfarenhet i så hög grad saknades, tillskapa bestämmelser, som vid tillämpningen kunde visa sig i allo tillfredsställande, och att de erfarenheter arbetsmarknadskommissionen förvärvat under sin verksamhet såsom tillsynsmyndighet givit vid handen, att vissa ändringar i krigsfamiljebidragsförfattningarna vore påkallade.

I det följande skall till en början redogöras för grunddragen av gällande bestämmelser samt därefter behandlas förslagen till ändringar i krigsfamiljebidragsförordningen och till provisorisk förhöjning av familjebidragen.

Grunddragen av gällande bestämmelser.

Krigsfamiljebidragsförordningen.

Bestämmelserna i krigsfamiljebidragsförordningen äga under i förordningen angivna förutsättningar tillämpning å värnpliktiga (1 §) samt skola äga motsvarande tillämpning å annan personal vid krigsmakten, vilken avlönas enligt de för värnpliktiga gällande grunder (29 §). Därmed avses, såsom framgår av förarbetena till förordningen, i främsta rummet frivilliga.

Kretsen av familjemedlemmar, för vilka familjebidrag kan utgå, utgöres i första hand av den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt hans barn och adoptivbarn under 16 år, som äro under hans vårdnad (3 § a). Vidare räknas till familjekretsen den värnpliktiges hustru, barn och adoptivbarn i andra fall, hans föräldrar och adoptant, hans hustrus barn och adoptivbarn samt hans fränskilda hustru, en var under förutsättning, att den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot vederbörande och vid tiden för inkallelsen i väsentlig mån bidrog till dennes underhåll (3 § b)). Såsom bidragsberättigad ifrågakommer slutligen under vissa förutsättningar den värnpliktiges husföreståndarinna (3 § c)).

Av krigsfamiljebidrag finnas fyra former: familjepenning, bostadsbidrag, näringsbidrag och sjukbidrag. Familjepenning utgår med högst så stort belopp för dag, som anges i följande tariff:

1	2	3	4
Ortsgrupp	För hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem kronor	För annan familjemedlem över 16 år än som avses i kol. 2 kronor	För annan familjemedlem under 16 år än som avses i kol. 2 kronor
I	1: 75	1: —	0: 70
II	2: —	1: 25	0: 80
III	2: 25	1: 50	0: 90

För den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt för hans barn och adoptivbarn under 16 år, som äro under hans vårdnad, utgår ett visst grundbelopp av familjepeningen utan behovsprövning. Grundbeloppet utgör för hustru en krona och för barn 40 öre. I övrigt utgår familjebidrag efter behovsprövning. Bostadsbidrag och sjukbidrag äro icke maximerade,

varemot för näringsbidrag stadgats ett maximum av 200 eller undantagsvis 300 kronor i månaden. Beträffande krigsfamiljebidragens bekostande gäller den principen, att belopp, som utgå utan behovsprövning, i sin helhet bekostas av staten, under det att av återstoden vederbörande kommun bekostar $\frac{1}{10}$ och staten resten.

Förslag till ändringar i krigsfamiljebidragsförordningen.

Familjebidrag åt underbefäl i reserven.

Krigsfamiljebidragsförordningen är, såsom framgår av det förut anförda, i princip icke tillämplig på krigsmaktens reservpersonal, vilken räknas till den fast anställda personalen och i stort sett avlönas efter samma grunder som personalen på aktiv stat. Bland reservpersonalen intager underbefälet i reserven en mellanställning, i det att enligt § 1 mom. 2 inskrivningsförordningen den 18 december 1936 (nr 643) denna personalkategori vid tillämpning av värnpliktslagens och inskrivningsförordningens bestämmelser likställs med värnpliktiga. I propositionen med förslag till krigsfamiljebidragsförordning (L 1940: 93) yttrade departementschefen, att sociala försvarsberedskapskommittén torde hava avsett, att de föreslagna bestämmelserna skulle gälla endast beträffande personal, som avlönades såsom värnpliktiga, och att denna begränsning torde böra upprätthållas, även om vissa skäl kunde anföras för att under lagstiftningen inbegripa även underbefäl i reserven.

I sin skrivelse den 17 oktober 1940 har *arbetsmarknadskommissionen* — under framhållande av att frågan om familjebidrag åt underbefäl i reserven numera torde ha kommit i ett annat läge — anført bland annat följande:

I förordningen den 31 augusti 1940 om värnpliktslån (nr 824), vilken förordning i viss mån kan anses som en parallellförfattning till krigsfamiljebidragsförordningen, har begränsningen till personal, vilken avlönas såsom värnpliktiga, icke upprätthållits, utan Kungl. Maj:t har i 1 § erhållit myndigande förordna, att bestämmelserna i förordningen om värnpliktslån skola äga tillämpning jämväl å annan personal, som tjänstgjort vid krigsmakten under tid, då värnpliktiga varit inkallade enligt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen. Bestämmelsen tillkom under utskottsbehandlingen i riksdagen och motiverades bland annat av hänsyn just till underbefäl i reserven. Kungl. Maj:t har i kungörelse den 31 augusti 1940 (nr 825) funnit gott förordna, att bestämmelserna i förordningen om värnpliktslån tills vidare skola äga tillämpning jämväl å underbefäl i reserven, som tjänstgjort vid krigsmakten under tid, då värnpliktiga jämlikt nyssnämnda lagrum i värnpliktslagen varit inkallade till värnpliktstjänstgöring. — — —

Underbefäl i arméns reserver hava i fredstid icke samma tjänstgörings-skyldighet som i reserven anställda officerare, underofficerare, flaggkorpraler m. fl. och åtnjuta ej heller pension på grund av reservanställningen. De intaga därför en särställning bland reservpersonalen.

Med hänsyn till vad som sålunda gäller i fråga om tjänstgöringsskyldighet i fredstid för underbefäl i arméns reserver torde sådana beställningshavare lika litet som värnpliktiga ordna sina förhållanden med hänsyn tagen till eventuellt mellankommande militärtjänstgöring, men därför kan också sådan

tjänstgöring innebära lika stort avbräck i deras normala verksamhet som för värnpliktiga.

Följande exempel, som avser furir i reserven med en tjänstetid enligt manskapsavlöningsreglementet av sex år och med familj, vilken består av hustru och tre barn, belyser närmare innebörden av nu gällande bestämmelser.

	Furir i reserven uppbär för månad		Såsom värnpliktig furir skulle han för månad kunna erhålla	
	å billigaste ort	i Sthlm	å billigaste ort	i Sthlm
Månadslön	155: —	155: —	30: —	30: —
Hyres- och ortstillägg	21: —	69: —	—	—
Rörligt tillägg (15 %)	22: 65	29: 85	—	—
Terminslön (efter 42 dagar)	39: —	39: —	75: —	75: —
Familjepenning	—	—	115: 50	148: 50
Bostadsbidrag (= hela hyran, exempelvis)	—	—	30: —	100: —
Summa för månad	237: 65	292: 85	250: 50	353: 50

Kommissionen har sålunda funnit uppgifterna därom, att underbefäl i arméns reserver i vissa fall bliva sämre ställda än värnpliktiga, vilka komma i åtnjutande familjebidrag, vara riktiga. Sämre ställd blir ett reservunderbefäl, som har stor familj och en hyresutgift större än beloppet av det hyres- och ortstillägg, som enligt gällande manskapsavlöningsreglemente tillkommer vissa gifta beställningshavare.

För marinens del synes sådant förhållande icke — annat än rent undantagsvis — uppkomma, enär marinens reserver av manskap, vilka allenast utgöras av flaggkorpraler, helt äro avlönade efter samma lönesystem som officerare och underofficerare. Vid flygvapnet saknas ännu reserv av manskap.

Den företagna utredningen har alltså givit vid handen, att behov av familjebidrag för närvarande föreligger endast beträffande underbefäl i arméns reserver. Då det emellertid är möjligt, att dylikt behov kan uppkomma i fråga om andra personalgrupper, synes det vara lämpligast att Kungl. Maj:t — på sätt som skett beträffande värnpliktslån — erhåller mera generellt bemyndigande att utsträcka krigsfamiljebidragsförordningens tillämplighet till annan personal än värnpliktiga, under förutsättning att personalen ifråga tjänstgjort vid krigsmakten under tid, då värnpliktiga varit inkallade enligt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen. Då behov i vissa hithörande fall föreligger av inskränkningar i rätten att erhålla familjebidrag, bör Kungl. Maj:t tillika erhålla befogenhet att meddela föreskrifter härom.

Kommissionen har föreslagit, att de ifrågavarande bestämmelserna införas i 1 § krigsfamiljebidragsförordningen.

Kommissionen har tillika överlämnat förslag till kungörelse angående utsträckt tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningen. Denna utsträckt tillämpning föreslås skola för närvarande gälla endast underbefäl i arméns reserver. I kungörelseförslaget ha införts bestämmelser om modifikation i krigsfamiljebidragsförordningens stadganden i två hänseenden: dels har — i enlighet med vad i 13 § krigsfamiljebidragskungörelsen skett i fråga om värnpliktig, vilken under tjänstgöringen äger åtnjuta avlöning, som utgår

av statsmedel eller med statsbidrag — föreskrivits, att familjepeningen i sin helhet skall utgå efter behovsprövning, dels har stadgats, att vid prövning av behov av familjebidrag till underbefäl i arméns reserver hänsyn bör tagas jämväl till den del av vederbörandes krigslön, som utgår i form av månadslön.

Utvidgning av kretsen av bidragsberättigade familjemedlemmar.

Frågan om en utvidgning av kretsen av bidragsberättigade familjemedlemmar har upptagits av såväl arbetsmarknadskommissionen som överbefälhavaren. *Arbetsmarknadskommissionen* har härom anfört i sin skrivelse den 17 oktober 1940:

Enligt 3 § b) krigsfamiljebidragsförordningen är förutsättningen för att där där omfördäld person skall kunna anses såsom familjemedlem i förordningens mening, att den värnpliktige före inkallelsen i väsentlig mån bidrog till hans underhåll. Härigenom uteslutes möjligheten att erhålla familjebidrag för dylik person i de fall, då underhållsskyldighet inträtt först efter inkallelsen, vare sig detta beror på att personen ifråga blivit född först efter inkallelsen eller behov av underhåll uppstått, sedan inkallelsen ägde rum. En värnpliktig har t. ex. icke vid tiden för inkallelsen bidragit till sina föräldrars underhåll, enär behov då icke förelegat, men under den värnpliktiges militärtjänstgöring uppstår underhållsbehov för modern till följd av att den värnpliktiges fader, som dittills försörjt modern, avlider. Det synes rimligt, att familjepening i dylikt fall skall kunna beviljas, om det kan anses sannolikt, att den värnpliktige skulle ha fullgjort sin underhållsskyldighet gentemot modern om han icke varit inkallad. Även gentemot andra i 3 § b) nämnda personer kan underhållsskyldighet ha uppkommit först efter inkallelsen genom att behov av underhåll icke förelegat vid tiden för denna.

Vad nu sagts synes motivera, att till 3 § b) göres ett tillägg av innehåll, att de i momentet angivna personerna i fall, där underhållsskyldighet inträtt först efter inkallelsen, skola anses som familjemedlemmar, därest antagas kan, att den värnpliktige skulle ha i väsentlig mån bidragit till deras underhåll, om inkallelsen icke mellankommit.

Motsvarande ändring bör göras även i 5 § andra stycket, där sista meningen föreslås ändrad på följande sätt: »För familjemedlem, som avses i 3 § b), må ej fastställas högre belopp än som motsvarar värdet av den värnpliktiges bidrag till ifrågavarande familjemedlems underhåll vid tiden för inkallelsen, eller, där underhållsskyldigheten inträtt senare, av det underhållsbidrag, som den värnpliktige skäligen kan antagas skola hava lämnat, därest inkallelsen ej mellankommit.»

Överbefälhavaren har i sitt utlåtande den 24 februari 1941 anfört, att en utsträckning av begreppet »annan familjemedlem» syntes honom vara behjärtansvärt dels beträffande fosterbarn och fosterföräldrar i de fall, då formell adoption icke ägt rum, och dels beträffande sjuk broder eller syster, för vilken den värnpliktige åtagit sig och uppfyllde försörjningsplikt.

Begravningsbidrag.

Därest värnpliktig avlider till följd av skada eller sjukdom, som kan antagas äga samband med den militära tjänstgöringen, utgår begravningshjälp

enligt bestämmelserna i förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Om däremot någon av den värnpliktiges närmaste anhöriga, för vilken han åtnjuter familjebidrag, avlider, kan den värnpliktige icke enligt gällande bestämmelser erhålla något bidrag till kostnaden för begravning. *Arbetsmarknadskommissionen* har i sin ovan nämnda skrivelse den 17 oktober 1940 föreslagit införande av ett särskilt begravningsbidrag för den värnpliktiges närmaste anhöriga. Härom har kommissionen anfört följande:

Behov av begravningsbidrag föreligger främst beträffande de familjemedlemmar, som omförmäles i 3 § a) krigsfamiljebidragsförordningen. På grund av det nära familjebandet framstår ett bidrag vid sådan familjemedlems frånfälle såsom väl motiverat. Särskild behovsprövning torde med hänsyn till bidragets art böra undvikas. Det torde vara tillräckligt att stadga, att begravningsbidrag må utgå för familjemedlem av nu ifrågakarande kategori, därest för familjemedlemmen vid tiden för dödsfallet utgick familjepenning utöver grundbelopp. Den behovsprövning, som skett i sammanhang med familjepennings beviljande kommer då att avse även begravningsbidraget.

Även i fråga om familjemedlemmar, som omnämnas i 3 § b) krigsfamiljebidragsförordningen, kunna fall förekomma, då det kunde synas skäligt, att begravningsbidrag utginge, exempelvis i fråga om barn över 16 år och i fråga om föräldrar. I andra dylika fall framstår begravningsbidrag såsom mindre motiverat. Emellertid torde det icke vara lämpligt att för detta ändamål bryta ut vissa av de familjemedlemmar, som avses i 3 § b). Därtill kommer, att i fråga om dessa en förnyad behovsprövning i varje fall bleve erforderlig särskilt med hänsyn därtill, att familjepenning kan hava beviljats med belopp, som undergått reduktion, därför att den värnpliktige tidigare endast i begränsad utsträckning bidragit till familjemedlemmens underhåll. En sådan förnyad behovsprövning anser kommissionen, såsom ovan nämnts, böra undvikas. Kommissionen har därför stannat vid att inskränka begravningsbidraget till att gälla familjemedlemmar, som avses i 3 § a). I detta sammanhang kan erinras därom, att sistnämnda familjemedlemmar ställts i särklass i Kungl. kungörelsen den 23 juli 1940 (nr 730) med provisoriska bestämmelser om familjebidrag åt värnpliktiga m. fl., vilka drabbats av kroppsskada.

Vad angår bidragets storlek vill kommissionen föreslå att detta bestämmas till 150 kronor för hustru samt till 100 kronor för barn eller adoptivbarn. Med ett dylikt bidrag torde de nödvändigaste kostnaderna komma att täckas. En differentiering efter dyrortsgrupperingen synes icke motiverad, då kostnader av här ifrågakarande art icke följa denna.

Bestämmelserna om begravningsbidrag skulle enligt arbetsmarknadskommissionens förslag under en särskild rubrik, »Om begravningsbidrag», införas såsom en ny paragraf, 15 a §, i krigsfamiljebidragsförordningen. Vidare skulle uppräkningsstycket i 2 § andra stycket av bidragsformerna fullständigast med begravningsbidrag.

Jämknings- och förtydliganden i krigsfamiljebidragsförordningen.

I fråga om behovsprövningen stadgas i 5 § tredje stycket sista punkten krigsfamiljebidragsförordningen, att Konungen må, när skäl därtill äro, föreskriva, att vid prövning av behov av familjepenning hänsyn icke skall tagas

till viss del av inkomst av sådan anställning, som den värnpliktige under tjänstgöringen äger bibehålla. Enligt 7 § tredje stycket gäller motsvarande med avseende å bostadsbidrag. Sådan föreskrift, som avses i dessa paragrafer, har icke meddelats av Konungen.

Överbefälhavaren har i sitt yttrande den 24 februari 1941 anfört, att, därest bestämmelser av ifrågavarande slag utfärdades, en värnpliktig skulle kunna åtnjuta en del av sin lön från arbetsgivaren (understöd från fackförening o. d.) och likväl få oavkortat familjebidrag. Gällande bestämmelser hade tolkats olika av familjebidragsnämnderna, och det syntes därför överbefälhavaren önskvärt, att föreskrifter utfärdades för att enhetligt reglera detta förhållande.

Beträffande bestämmelserna om bostadsbidrag har *arbetsmarknads-kommissionen* i yttrande den 13 februari 1941 över sociala försvarsberedskapskommitténs förslag beträffande dyrtidstillägg å familjebidrag anfört följande:

Enligt stadgande i 7 § krigsfamiljebidragsförordningen må under vissa förutsättningar bostadsbidrag tillerkännas värnpliktig för bestridande av utgifter för bostad åt en eller flera familjemedlemmar, *med vilka den värnpliktige vid tiden för inkallelsen sammanbodde*. Detta stadgande innebär, att en värnpliktig som efter inställelsen till militärtjänstgöringen ingår äktenskap och i samband därmed förskaffar sig familjebostad för sitt och sin hustrus behov icke kan komma i åtnjutande av bostadsbidrag. Vissa fall hava förekommit, då den värnpliktige redan före inkallelsen förhyrt familjebostaden för att i samband med äktenskapets ingående taga densamma i anspråk. Det kan icke vara någon tvekan om, att det står i överensstämmelse med krigsfamiljebidragsförordningens syfte, att den värnpliktige i dylikt fall också får komma i åtnjutande av bostadsbidrag för att trygga tillgången på familjebostad för hustrun, ehuru han icke disponerade familjebostad vid tidpunkten för militärtjänstgöringens början. — — — — —

I tredje stycket samma paragraf stadgas beträffande behovsprövningen i fråga om bostadsbidrag, bland annat, att hänsyn skall tagas till den värnpliktiges månadslön enligt krigsavlöningsreglementet i det fall, att bostaden uppenbarligen överstiger den värnpliktiges behov.

För att detta stadgande skall kunna tillämpas fordras, att familjebidragsnämnderna underrättas av de militära myndigheterna, då en värnpliktig, efter det ansökan om familjebidrag ingivits, konstitueras till högre grad. Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att dylika uppgifter i mycket ringa utsträckning översändas till familjebidragsnämnderna. Vid av kommissionen gjorda undersökningar har det visat sig, att det vid större förband är praktiskt taget ogörligt att hålla familjebidragsnämnderna underrättade om meddelade konstitueringar, och man har i åsyftade fall helt åsidosatt behovet hos familjebidragsnämnderna att för ifrågavarande stadgandes tillämpning äga kännedom om förändringar i krigslönen, som följer av konstituering till högre grad.

Med hänsyn till dessa förhållanden och enär stadgandet synes vara av mycket ringa betydelse för att nedbringa kostnaderna för bostadsbidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen, synes det kommissionen att stadgandet bör utgå. Härigenom skulle också en önskvärd förenkling kunna vinnas.

Beträffande stadgandet om hänsynstagande till den värnpliktiges månadslön vid bestämmande av bostadsbidrag har *överbefälhavaren* i sitt yttrande den 24 februari 1941 framställt erinringar av enahanda innebörd som de av arbetsmarknadskommissionen framförda.

Beträffande förutsättningarna för beviljande av sjukbidrag har *arbetsmarknadskommissionen* i sin skrivelse den 17 oktober 1940 anfört följande:

I andra punkten i 14 § krigsfamiljebidragsförordningen föreskrives, att vid valet mellan de bidragsformer, som kunna ifrågakomma, näringsbidrag skall äga företräde, om förutsättningar för beviljande av dylikt bidrag äro för handen. Av en jämförelse med 15 § framgår, att denna bestämmelse gäller även vid val mellan näringsbidrag och sjukbidrag. Detta är i vissa fall olämpligt. Det förefaller t. ex. omotiverat, att om en rörelseidkares familj även under familjeförsörjarens militärtjänstgöring kan erhålla sitt uppehälle av rörelsen utan näringsbidrag, så länge icke extraordinära utgifter tillkomma, näringsbidrag skall behöva beviljas för det fall att en familjemedlem drabbas av en sjukdom, som måhända är av kort varaktighet men är förbunden med sådana kostnader, att den värnpliktige icke förmår bära dem. Här förefaller det rimligast att sjukbidrag beviljas. Nämda olägenhet synes kunna övervinnas, därest sista punkten i 14 § erhåller följande formulering: »Vid valet mellan etc. — — — äga företräde framför familjepening och bostadsbidrag.»

Den nuvarande lydelsen av 15 § medgiver beviljande av sjukbidrag även i sådana fall, då den värnpliktige vid inkallelsen bidrog till vederbörande familjemedlems underhåll allenast med vissa genom dom eller avtal bestämda belopp. Det synes emellertid ganska oberättigat, att sjukbidrag i sådant fall skall utgå, för den händelse skäl icke föreligger till antagande att den värnpliktige under vanliga förhållanden skulle ha bestritt utgiften. Beviljande av sjukbidrag i nu omförmälda fall ter sig så mycket mera anmärkningsvärt, som stadgandet i 5 § medför, att om exempelvis det avtalade eller i dom fastställda underhållet utgör 20 kronor, men den värnpliktige vid tiden för inkallelsen bidrog med allenast 15 kronor, familjepening kan beviljas med högst det senare beloppet. Det synes därför önskvärt att i 15 § föreskrives, att sjukbidrag må utgå allenast i den mån skäl föreligger till antagande att den värnpliktige, därest inkallelse ej mellankommit, skulle ha bestritt eller bidragit till de kostnader, varom fråga är. Föreskriften synes dock böra gälla endast sådana familjemedlemmar, som omförmälas i 3 § b) och c) krigsfamiljebidragsförordningen.

Departementschefen.

Vid tillkomsten av krigsfamiljebidragsförordningen framhölls svårigheten att i avsaknad av praktiska erfarenheter på detta område tillskapa bestämmelser, som vid tillämpning visade sig i allo tillfredsställande. Arbetsmarknadskommissionen, vilken är tillsynsmyndighet enligt krigsfamiljebidragsförordningen, har funnit tiden vara inne att göra en översyn av förordningen. Resultatet av denna översyn berör icke förordningens huvudprinciper, utan kommissionens förslag innebär, att vissa utvidgningar, jämkningar och förtydliganden skola vidtagas. Sålunda föreslås till en början, att familjebidrag skall kunna tillerkännas även underbefäl i reserven. Detta skulle möjliggöras genom intagande i 1 § krigsfamiljebidragsförordningen av ett generellt bemyndigande för Konungen att meddela föreskrift om förordningens tillämpning — med de inskränkningar Konungen funne påkallade — även å annan personal vid krigsmakten än värnpliktiga. Sådan föreskrift borde enligt kommissionens förslag därefter meddelas med avseende å underbefäl i arméns reserver, däremot icke för flaggkorpraler och högbåtsmän, vilka avlönas efter samma

grunder som underofficerare (underbefäl i flygvapnets reserv finnes icke). Vid tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningens bestämmelser å underbefäl skulle familjepenning i sin helhet utgå efter behovsprövning och hänsyn därvid tagas även till vederbörandes månadslön.

Förevarande fråga var föremål för övervägande, då proposition beslöts rörande krigsfamiljebidragen. Jag ansåg mig då — under framhållande av att skäl kunde anföras även för den motsatta ståndpunkten — icke böra bryta den principiella skiljelinje, som i krigsavlöningsreglementet dragits mellan de vid krigsmakten fast anställda och de värnpliktiga. På riksdagens initiativ har ett avsteg från denna principståndpunkt gjorts i fråga om värnpliktslånen, vilka även kunna tillerkännas underbefäl i reserven. Det kan icke förnekas, att de mycket långvariga inkallelser, som drabbat dylikt underbefäl, tala starkt till förmån för arbetsmarknadskommissionens förslag. Frågan kompliceras emellertid därav, att i viss mån liknande skäl som de av kommissionen anförda kunna åberopas till stöd för ett yrkande, att reservofficerare och reservunderofficerare i de lägsta löneklasserna skola kunna efter behovsprövning erhålla familjebidrag. Ehuru inkallelserna även för sistnämnda kategorier kunna medföra svårigheter, anser jag mig dock med hänsyn till storleken av ifrågavarande reservpersonals löneförmåner icke kunna förorda familjebidrag för dessa personalgrupper. Emellertid måste tillses, att underbefälet icke tack vare familjebidragen erhåller bättre förmåner än officerare och underofficerare, och ett genomförande av det föreliggande förslaget torde därför böra förknippas med större restriktioner än som av kommissionen förutsatts. Det kan sålunda ifrågasättas, om icke rätten till familjebidrag för underbefäl i reserven bör begränsas till att avse enbart bostadsbidrag i sådana fall, då behovet med hänsyn till den inkomstminskning inkallelsen medfört är uppenbart. Jag är emellertid icke beredd att taga slutlig ståndpunkt till denna fråga i vidare mån än att jag under hänvisning till det nu anförda är beredd att tillstyrka av arbetsmarknadskommissionen föreslagen ändring i 1 § krigsfamiljebidragsförordningen.

Mot arbetsmarknadskommissionens förslag till uppmjukning av bestämmelserna i 3 § b) och 5 § andra stycket krigsfamiljebidragsförordningen i syfte att bereda bidragsrätt även i fall, då underhållsskyldigheten inträtt efter inkallelsen, har jag intet att erinra. Däremot synes mig överbefälhavarens förslag att generellt utsträcka familjebegreppet till fosterföräldrar, fosterbarn och sjuka syskon vara ägnat att ingiva betänkligheter. Att dylika fall kunna vara mycket ömmande är obestridligt, men uppenbarligen är risken för missbruk av en sådan möjlighet till bidrag mycket stor. Därtill kommer att även efter en dylik utvidgning andra lika behjärtansvärda fall komme att kvarstå såsom icke bidragsberättigade, t. ex. då en värnpliktig försörjt minderåriga icke sjuka syskon eller far- eller morföräldrar. Skall syftet med överbefälhavarens förslag nås, kräves alltså en ännu vidare krets av bidragsberättigade. Men ju mera denna krets vidgas, dess starkare garantier krävas mot missbruk. En utväg att tillskapa en i möjligaste mån betryggande och enhetlig prövning av ansökningar om familje-

bidrag för fjärrare anförvanter vore att anförtro prövningen åt tillsynsmyndigheten, d. v. s. statens arbetsmarknadskommission. Av hänsyn till kommissionens arbetsbörda finge dock en spärr i lämplig form anordnas. I sådant hänseende torde kunna stadgas, att ansökan skall göras av vederbörande familjebidragsnämnd. En förutsättning för bifall till ansökan bör vidare vara, att synnerligen ömmande omständigheter i det särskilda fallet föreligga. Därest bidragsrätten omgärdas med dessa garantier, torde det icke behöva möta några avgörande betänkligheter att stadga, att annan anhörig till den värnpliktige än som avses i 3 § må — utan att begränsning sker till vissa släktingar — i bidragshänseende likställas med familjemedlem, som avses i 3 § b). Jag förordar alltså ett stadgande av denna innebörd, vilket på grund av sin undantagskaraktär lämpligen torde böra införas i förordningens sista avdelning, »Särskilda bestämmelser».

Arbetsmarknadskommissionen har vidare förordat den utvidgningen av förmånerna enligt krigsfamiljebidragsförordningen, att begravningsbidrag skulle kunna utgå för den värnpliktiges hustru samt barn eller adoptivbarn under 16 år, dock endast därest den värnpliktige sammanlevde med hustrun respektive hade vårdnaden om barnen. Bidraget föreslås skola utgå automatiskt, därest den värnpliktige vid tiden för dödsfallet åtnjöt familjepening utöver grundbeloppet för familjemedlemmen i fråga. Den behovsprövning, som sker i sammanhang med familjepeningens beviljande, skulle således bli avgörande även för rätten till begravningsbidrag. Begravningsbidraget skulle enligt kommissionens förslag utgå med 150 kronor för hustru och 100 kronor för barn.

För egen del finner jag förslaget om ett begravningsbidrag för den värnpliktiges närmaste anhöriga behjärtansvärt. Jag delar arbetsmarknadskommissionens uppfattning, att bidraget bör utgå utan annan behovsprövning än den, som ägde rum, då familjepening beviljades. Då bestämmelserna om grundbelopp icke äro tillämpliga å värnpliktiga, vilka under tjänstgöringen åtnjuta civil avlöning av statsmedel eller med statsbidrag, bör rätt till begravningsbidrag knytas till det faktum, att den värnpliktige för familjemedlemmen uppbar familjepening, som helt eller delvis utgick efter behovsprövning. I fråga om de föreslagna beloppen har erinrats, att dessa syntes otillräckliga. Bestämmelserna äro emellertid avsedda att gälla även under krigstid, och jag anser mig med hänsyn därtill icke kunna förorda bidrag med högre belopp än kommissionen föreslagit. Från åtskilliga håll har ifrågasatts en utvidgning av rätten till begravningsbidrag, i huvudsak så, att dylikt bidrag skulle efter behovsprövning kunna utgå även för anförvanter tillhörande den fjärrare kretsen av familjebidragsberättigade. Särskilt har framhållits önskvärdheten av bidrag för den värnpliktiges barn över 16 år samt föräldrar. Även här måste jag emellertid ställa mig betänksam gentemot en utvidgning av de föreslagna förmånerna, i synnerhet som därigenom svårligen skulle kunna undvikas en övervältring på staten av utgifter, som även under normala förhållanden skulle bekostats av andra än den värnpliktige. Jag ansluter mig således i fråga om begravningsbidraget i sak helt till arbetsmarknadskommissionens förslag.

I samband med de föreslagna ändringarna i krigsfamiljebidragsförordningen, som huvudsakligen ha karaktär av jämkningar och förtydliganden, må beröras överbefälhavarens förslag om utfärdande av bestämmelser jämlikt 5 § tredje stycket. Jag är visserligen icke beredd att nu taga ställning till detta förslag, men det kan ifrågasättas, om stadgandet, därest tillämpning av detsamma finnes böra äga rum, tillfullo motsvarar sitt syfte. Stadgandet tager nämligen endast sikte på inkomst av civil anställning, som den värnpliktige under tjänstgöringen äger bibehålla; däremot tages icke hänsyn till understöd, som i anledning av tjänstgöringen tilldelas den värnpliktige eller hans familj av annan än arbetsgivaren. Ett praktiskt exempel härför utgör det av överbefälhavaren berörda fallet, att understöd utgår från fackförening. Då det synes lämpligt att i detta sammanhang komplettera stadgandet i 5 § tredje stycket i nu berörda hänseende, föreslår jag ett tillägg, som med bibehållen lön jämställer understöd i anledning av tjänstgöringen.

Beträffande bestämmelserna om bostadsbidrag i 7 § ha framställts åtskilliga ändringsförslag. Vad som anförts i fråga om eftergift av kravet på att den värnpliktige vid tiden för inkallelsen skall ha sammanbott med den eller de familjemedlemmar, för vilka bostaden är avsedd, är jag beredd att tillmötesgå, då fråga är om den närmaste familjekretsen (de i 3 § a) nämnda) och bostaden är avsedd för såväl hustru som barn. I dessa fall synes det skäligt, att bostadsbidrag utgår, även om äktenskapet ingåtts eller bostaden förhyrts efter inkallelsen. För övriga familjemedlemmar bör däremot kravet på sammanboende vid tiden för inkallelsen upprätthållas. Vidare har jag ansett mig böra biträda den av såväl arbetsmarknadskommissionen som överbefälhavaren påyrkade ändringen i 7 § tredje stycket av innebörd, att hänsyn i intet fall bör tagas till värnpliktigs månadslön vid bostadsbidragets bestämmande.

Mot arbetsmarknadskommissionens förslag till uppmjukning av stadgandet i 14 § krigsfamiljebidragsförordningen om företrädet mellan olika bidragsformer och till ändring av 15 § samma förordning i syfte att inskränka rätten till sjukbidrag i vissa fall har jag intet att erinra.

Förslag till provisorisk höjning av familjebidragen.

Med förenämnda skrivelse den 8 februari 1941 har *sociala försvarsberedskapskommittén* framlagt förslag till författningar om provisorisk höjning av familjepenning enligt krigsfamiljebidragsförordningen och familjebidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen. Såsom motivering till dessa förslag har kommissionen anfört följande:

Sedan april 1940, då krigsfamiljebidragsförordningen utfärdades, har det på 1935 års priser baserade levnadskostnadstalet stigit med 11 enheter, vilket motsvarar en ökning av levnadskostnaderna med 9 procent. Det kan visserligen förefalla tveksamt, om en indexhöjning av denna storleksordning bör föranleda höjning av bidragsbeloppen, men övervägande skäl tala enligt kommitténs mening för en sådan höjning. Det må sålunda framhållas, att

indexhöjningen sedan den 3 september 1939, då kommittén framlade förslag till de sedermera av statsmakterna godtagna bidragstarifferna, utgör inemot 20 procent. Uppenbart är, att bidrag, vilka av statsfinansiella skäl måste begränsas i så hög grad, som fallet varit med krigsfamiljebidragen, icke inrymma någon nämnvärd marginal för ändringar i prisnivån. Visserligen behöver ökningen av bostads- och bränslekostnaderna samt kostnaderna för sjukvård icke tagas i betraktande, då bostads- och sjukbidragen icke äro maximerade, men det torde icke vara tvivel underkastat, att ökningen av övriga levnads-kostnader, framför allt utgifterna för livsmedel, är mycket kännbar för de inkallades familjer. Då kommittén icke ansett sig kunna föreslå högre terminslön för det stora flertalet av de till beredskapstjänst inkallade, ligger häri ett ytterligare skäl för att genomföra någon förbättring i fråga om familjebidragen. Då den rådande krisen snarast torde innebära en tendens till utjämning av prisskillnaderna mellan dyrorterna, torde höjning av familjepenningen böra ske med ett för alla dyrorter lika belopp. För hustru (husföreståndarinna) torde höjningen av bidragsmaximum kunna bestämmas till 25 öre, motsvarande en genomsnittlig förhöjning av bidraget med 12 procent. Beträffande kategorien »annan familjemedlem över 16 år» (föräldrar, fränskild hustru, utomäktenskapliga barn m. fl.) gör sig den synpunkten gällande, att familjemedlem ofta icke bor tillsammans med den värnpliktige och därför ej har någon fördel av bostadsbidraget. Detta talar för en relativt sett större ökning av maximum i dessa fall. Med hänsyn härtill föreslår kommittén även i dessa fall en ökning med 25 öre eller med i medeltal 20 procent. Då krisen torde i särskilt hög grad drabba de familjer, varest barn finnas, föreslår kommittén, att för »annan familjemedlem under 16 år» tillägget bestämmas till 15 öre, motsvarande i genomsnitt omkring 19 procents höjning. Det synes önskvärt, att den ifrågasatta höjningen i främsta rummet drabbar staten, och grundbeloppen torde därför böra höjas i lika mån som bidragens maxima. Någon ändring i den för näringsbidraget stadgade maximeringen anser kommittén däremot icke för närvarande erforderlig.

I fråga om storleken av höjningen av familjepennings maximum enligt krigsfamiljebidragsförordningen har *socialstyrelsen* uttalat följande:

Tillägget för hustru synes vara lämpligt avvägt. Det må nämligen beaktas, att de värnpliktigas familjer lika litet som övriga medborgare böra kunna hävda någon rätt till full kompensation för den inträdda prisstegringen. Däremot kan någon berättigad invändning ej riktas mot att en jämförelsevis hög bidragsförhöjning beräknas för barnen. Erfarenheten giver vid handen, vilket även understrykes av kommittén, att barnens försörjning under ett krisläge som det nuvarande bereder särskilt stora svårigheter. Styrelsen finner det därför behjärtansvärt, att familjer med barn på angivet sätt tilldelas förhållandevis högre bidrag. Å andra sidan synes tillägget för kategorien »annan familjemedlem över 16 år» vara väl högt tilltaget enligt förslaget. Det anföres, att sådana familjemedlemmar ofta icke sammanbo med den värnpliktige och därför icke ha någon fördel av det särskilda bostadsbidraget, vilken omständighet ansetts tala för en relativt sett större ökning av maximum i dylika fall. Detta skäl förefaller emellertid knappast bärande, främst på den grund att någon höjning av bostadskostnaderna i hyreslägenheter hitintills i stort sett icke förekommit i annan mån än i fråga om de speciella utgifterna för bostädernas uppvärmning. Med hänsyn härtill synes den procentuella höjningen av bidragsmaximum för nu ifrågavarande grupp icke böra överstiga den för hustru beräknade (12.5 %), vilket skulle innebära en nedsättning av dyrtidstillägget i detta fall från föreslagna 25 öre till ungefär 15 öre. Styrelsen förordar alltså, att tillägget för »annan familjemedlem över 16 år» bestämmas till sistnämnda belopp.

Departementschefen.

Sociala försvarsberedskapskommitténs förslag att med anledning av rådande dyrtid provisoriskt höja familjebidragen enligt såväl krigsfamiljebidragsförordningen som fredsfamiljebidragsförordningen har vunnit anslutning i de avgivna utlåtandena. Även för egen del anser jag, att en sådan höjning bör komma till stånd. På sätt föreslagits torde höjningen av krigsfamiljebidragen kunna begränsas till den relativt snävt maximerade familjepeningen; beträffande näringsbidraget torde däremot icke för närvarande någon höjning vara erforderlig. Rörande höjningarnas storlek har socialstyrelsen anmält en från kommittéförslaget avvikande mening. Socialstyrelsen har sålunda gjort gällande, att kommittén vid bestämmandet av familjepening för »annan familjemedlem över 16 år» — den värnpliktiges barn över 16 år, föräldrar, fränskilda hustru, utomäktenskapliga barn med flera — samt vid fastställandet av fredsfamiljebidragen för hustru (husföreståndarinna) ävensom för nyssnämnda kategori överskattat ökningen av bostadskostnaderna såtillvida, att det i huvudsak endast vore bränslekostnaderna, som hitintills under krisen uppvisat påtaglig stegring. Det förefaller, som om detta påpekande vore i huvudsak befogat, och jag anser mig därför böra biträda socialstyrelsens förslag till jämkning av de av kommittén förordade maximibeloppen. Jag tillstyrker således en höjning av familjepening enligt krigsfamiljebidragsförordningen med 25 öre för hustru (husföreståndarinna) och med 15 öre för annan familjemedlem.

Utskottet.

Genom förevarande proposition framläggas bland annat vissa förslag till ändringar i krigsfamiljebidragsförordningen. Förslagen äro huvudsakligen föranledda av erfarenheter, som förvärvats under författningens tillämpningstid.

I syfte att familjebidrag skall kunna tillerkännas underbefäl i reserven föreslås sålunda en ändring i 1 §. Genom ändringen i 2 § samt införande i förordningen av en ny paragraf, kallad 15 a §, tillkommer begravningsbidrag såsom en ny form av familjebidrag. Ändringarna i 3 § och 5 § andra stycket åsyfta, att sådana familjemedlemmar, som avses i 3 § b) skola kunna tillerkännas familjebidrag även för det fall, att den värnpliktiges underhållsskyldighet inträtt först efter inkallelsen. Genom den föreslagna 28 a § öppnas möjlighet att när synnerligen ömmande omständigheter föreligga tillerkänna familjebidrag även åt annan anhörig till den värnpliktige än som avses i 3 §. I 7 § första stycket föreslås en ändring av innehåll, att bostadsbidrag skall kunna beviljas för bostad åt familjemedlemmar, som avses i 3 § a) även för det fall att den värnpliktige vid tiden för inkallelsen icke sammanbodde med dem. Jämväl vissa andra ändringar, vilka dock äro av mindre betydelse, föreslås i förordningen.

Utskottet har vid sin granskning icke funnit anledning till erinran mot propositionen i denna del. Utskottet vill emellertid ifrågasätta, huruvida icke med hänsyn till omfattningen av de föreslagna ändringarna krigsfamiljebidragsförordningen bör för vinnande av större överskådlighet i sin helhet omtryckas i Svensk författningssamling.

I motionen II: 147 har yrkats, att den i 3 § b) angivna kretsen av familjemedlemmar måtte utökas att avse även den värnpliktiges syskon under 16 år, till vilkas underhåll den värnpliktige i avliden eller arbetsförmögen faders eller moders ställe vid tiden för inkallelsen i väsentlig mån bidrog. I anslutning härtill föreslås därjämte i motionen ändring i 3 § c) krigsfamiljebidragsförordningen av innebörd, att bidrag till husföreståndarinna skall kunna utgå även i det fall, att värnpliktig sammanbor med av honom i väsentlig mån försörjda syskon under 16 år ävensom med moder som är arbetsförmögen. Därjämte föreslås i motionen sådan ändring i 4 §, att värnpliktigs moder i vissa fall skall i fråga om familjepeningens storlek jämföras med hustru.

Enligt utskottets mening föreligger otvivelaktigt i vissa fall behov av att under de i motionen angivna förutsättningarna kunna tillerkänna familjebidrag även åt värnpliktigs syskon. Detta syftemål kan emellertid uppnås genom en tillämpning av den i propositionen föreslagna 28 a §. Genom denna paragraf har, såsom ovan framhållits, möjlighet beretts, att vid synnerligen ömmande omständigheter utvidga kretsen av de till familjebidrag berättigade utöver dem, som angivas i 3 §. När dylika omständigheter föreligga, torde minderåriga syskon, som i väsentlig mån underhållits av den värnpliktige, kunna erhålla familjebidrag. Då syftemålet med motionen i förevarande del sålunda får anses vara i huvudsak tillgodosett genom propositionen, finner utskottet ej skäl att i detta hänseende i anledning av motionen tillstyrka någon ändring i krigsfamiljebidragsförordningen.

Vad angår övriga i motionen yrkade ändringar synes det utskottet icke för närvarande vara påkallat att ytterligare utvidga kretsen av familjemedlemmar utöver vad som kan bli en följd av tillämpningen av 28 a §. Ej heller torde enligt utskottets mening i fråga om bidragsbeloppets storlek med hustru böra jämföras värnpliktigs moder i den utsträckning, som föreslagits i motionen. Utskottet förutsätter emellertid, att i det fall att familjepening utgår till både värnpliktigs moder, som förestår hemmet för den värnpliktige, och minderåriga syskon, familjepeningen för modern skall utgå med belopp som är bestämt för husföreståndarinna. Utskottet har således icke funnit skäl att i förevarande hänseende tillstyrka någon författningsändring i anledning av motionen.

Genom propositionen har därjämte framlagts förslag till förordning om provisorisk höjning av familjepening enligt krigsfamiljebidragsförordningen. Förslaget innebär, att familjepening för hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem, skall höjas med 25 öre och för övriga familjemedlemmar med 15 öre om dagen. De föreslagna höjningarna överensstämmer med ett av sociala försvarsberedskapskommittén i ämnet avgivet förslag, utom såvitt angår bidraget till »annan familjemedlem över 16 år», för vilken kategori kommittén föreslagit en höjning av 25 öre.

Enligt utskottets mening är det angeläget, att bidraget för sistnämnda kategori icke tillmätes alltför knappt. Utskottet vill framhålla, att under beteckningen »annan familjemedlem över 16 år» hänföres den värnpliktiges

barn över 16 år, föräldrar, fränskilda hustru m. fl. Med hänsyn härtill anser sig utskottet böra förorda, att familjepeningens maximibelopp enligt krigsfamiljebidragsförordningen för »annan familjemedlem över 16 år» i anledning av motionerna I: 196 och II: 265 höjes med 25 öre om dagen.

Utskottet har däremot icke funnit skäl föreligga för bifall till de i motionen II: 268 framställda yrkandena.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts i propositionen framlagda, nedan intagna förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen).

Häri genom förordnas, dels att 1, 2, 3, 5, 7, 14 och 15 §§ förordningen den 17 april 1940 om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring (krigsfamiljebidragsförordningen) skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, dels att i samma förordning närmast efter 15 § skola införas en ny rubrik och en ny, såsom 15 a betecknad paragraf, vilka skola hava nedan angivna lydelse, dels ock att i förordningen närmast efter rubriken »Särskilda bestämmelser» skall införas en ny paragraf, betecknad 28 a §, av den lydelse i det följande anges:

1 §.

Förordnar Konungen jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen om inkallelse av värnpliktiga och skall krigsavlöningsreglementet helt eller delvis äga tillämpning beträffande dessa värnpliktiga, skola ock, där ej Konungen annorlunda föreskriver, från och med inställedagen å dem tillämpas stadgandena i denna förordning; Konungen obetaget att meddela föreskrift om förordningens tillämpning även å andra värnpliktiga. Konungen må ock föreskriva, att bestämmelserna i denna förordning med de inskränkingar, som må finnas påkallade, skola äga tillämpning jämväl å annan personal, som tjänstgör vid krigsmakten under tid, då värnpliktiga äro inkallade enligt nyssnämnda lagrum.

Med inställedagen — — — — den dagen.

I den — — — — gällande föreskrifter.

2 §.

Värnpliktig är — — — — till familjebidrag.

Familjebidrag utgår kontant såsom familjepening, bostadsbidrag, näringsbidrag, sjukbidrag och begravningsbidrag; dock må, i den ordning Konungen föreskriver, kunna bestämmas, att familjebidrag skall helt eller delvis utgå in natura.

Familjebidrag må — — — — än resa.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3 §.

Såsom medlem — — — — hans vårdnad;

- b) den värnpliktiges hustru, barn och adoptivbarn i annat fall än under a) sägs, hans föräldrar och adoptant, hans hustrus barn och adoptivbarn samt hans fränskilda hustru, en var under förutsättning, *dels* att den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot vederbörande och *dels* att den värnpliktige vid tiden för inkallelsen i väsentlig mån bidrog till dennes underhåll, eller, där underhållsskyldigheten inträtt senare, skäligen kan antagas hava skolat bidraga till underhållet, om inkallelsen ej mellankommit; samt
- c) den värnpliktiges — — — — till arbete.

5 §.

Av familjepeningen — — — — 40 öre.

I övrigt utgår familjepening allena i den mån behov därav skäligen kan antagas föreligga. Vid bestämmande av bidragets storlek skall hänsyn tagas *dels* till den inkomst, som åtnjutes av vederbörande familjemedlem ävensom av annan till samma hushåll hörande familjemedlem, utom hushållsföreståndarinna, och *dels* till den värnpliktiges inkomster, dock med undantag för krigslön jämte övriga under tjänstgöringen utgående förmåner. För familjemedlem, som avses i 3 § b), må ej fastställas högre belopp än som motsvarar värdet av det bidrag till ifrågavarande familjemedlems underhåll, som den värnpliktige lämnat vid tiden för inkallelsen eller, där underhållsskyldigheten inträtt senare, kan antagas skola hava lämnat, därest inkallelsen ej mellankommit.

Konungen äger, i den omfattning, som prövas skälig, stadga undantag från bestämmelserna i första stycket beträffande värnpliktiga, vilka under tjänstgöringen för civil tjänst åtnjuta avlöning, som utgår av statsmedel eller med statsbidrag. Konungen må ock, när skäl därtill äro, föreskriva, att vid behovsprövning, som avses i denna paragraf, hänsyn i den omfattning Konungen bestämmer icke skall tagas till sådan inkomst av civil anställning, som den värnpliktige under tjänstgöringen äger bibehålla, eller till understöd, som i anledning av tjänstgöringen tilldelas honom eller hans familj.

7 §.

Prövas behov av bidrag, utöver familjepeningen, vara för handen för bestridande av utgifter för bostad åt värnpliktigs familj, må, där ej Konungen annorlunda förordnar, under iakttagande av vad i 14 § stadgas bostadsbidrag kunna tillerkännas den värnpliktige under förutsättning, att bostaden är avsedd för familjemedlem, med vilken den värnpliktige vid tiden för inkallelsen sammanbodde. Ändå att denna förutsättning ej är för handen, må bostadsbidrag kunna utgå för bostad åt familjemedlemmar, som avses i 3 § a), då fråga är om såväl hustru som barn eller adoptivbarn. Bostadsbidrag må ej beviljas för mer än en bostad. Bidraget må även avse kostnader, som äro förenade med ombyte av bostad.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Bostadsbidrag, som — — — med värme.

Vid behovsprövning, som avses i denna paragraf, skall hänsyn tagas till familjens skäligen behov av bostad, till den värnpliktiges eller hans hustrus bundenhet av hyresavtal och andra åtaganden för bostadsbehovets tillgodo-seende ävensom till de inkomster, som åtnjutas av den värnpliktige, utom krigslön jämte övriga under tjänstgöringen utgående förmåner, och av andra i bostaden inhyta familjemedlemmar än husföreståndarinna. Överstiger bostaden uppenbarligen den värnpliktiges behov, skall hänsyn jämväl tagas till den värnpliktige och hans hustru tillhörig förmögenhet. Vad i 5 § tredje stycket andra punkten är stadgat skall äga motsvarande tillämpning med avseende å prövning, som avses i denna paragraf.

Såsom villkor — — — allmänt ändamål.

14 §.

Den som uppbär näringsbidrag äger ej åtnjuta annat slag av familjebidrag. Vid valet mellan de bidragsformer, som kunna ifrågakomma, skall, om förutsättningar för beviljande av näringsbidrag äro för handen, denna form av bidrag äga företräde framför familjepening och bostadsbidrag.

15 §.

Prövas i anledning av familjemedlems sjukdom behov av bidrag vara för handen för bestridande av kostnader för erforderlig läkare- och sjukhusvård jämte läkemedel ävensom transport till eller från läkare eller vårdanstalt, må sjukbidrag, med iakttagande av vad i 14 § stadgas, kunna tillerkännas den värnpliktige med högst det belopp, vartill dessa kostnader uppgå. Är fråga om familjemedlem, som avses i 3 § b) eller c), må dock sjukbidrag utgå allenast i den mån skäl föreligger till antagande, att den värnpliktige, därest inkallelsen ej mellankommit, skulle hava bidragit till kostnaderna. Med avseende å rätten att åtnjuta sjukbidrag skall vad i 6 § är stadgat beträffande familjepening äga motsvarande tillämpning.

Om begravningsbidrag.

15 a §.

Har familjemedlem, som avses i 3 § a), avlidit, och ägde den värnpliktige vid tiden för dödsfallet för familjemedlemmen uppbära familjepening, som helt eller delvis utgick efter behovsprövning, skall begravningsbidrag tillerkännas den värnpliktige. Sådant bidrag utgår med etthundrafemtio kronor för hustru samt etthundra kronor för barn eller adoptivbarn.

Särskilda bestämmelser.

28 a §.

Tillsynsmyndigheten må för visst fall, när synnerligen ömmande omständigheter föreligga, på ansökan av familjebidragsnämnd medgiva, att annan

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

anhörig till den värnpliktige än som avses i 3 § må i fråga om rätt till familjebidrag likställas med familjemedlem, som i 3 § b) sägs. Sådant medgivande lämnas för viss tid eller tills vidare samt må av tillsynsmyndigheten, när anledning därtill förekommer, återkallas.

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

B. att riksdagen, med förklarande att det i propositionen framlagda förslaget till förordning om provisorisk höjning av familjepening enligt krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223) icke kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Förordning om provisorisk höjning av familjepening enligt krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223).

Härigenom förordnas,

dels att familjepening enligt 4 § krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 tills vidare må utgå med högst de belopp, som angivas i följande tariff:

1	2	3	4
Ortsgrupp	För hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem kronor	För annan familjemedlem <i>över</i> 16 år än som avses i kol. 2 kronor	För annan familjemedlem <i>under</i> 16 år än som avses i kol. 2 kronor
I	2: —	1: 15	0: 85
II	2: 25	1: 40	0: 95
III	2: 50	1: 65	1: 05

1	2	3	4
Ortsgrupp	För hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem kronor	För annan familjemedlem <i>över</i> 16 år än som avses i kol. 2 kronor	För annan familjemedlem <i>under</i> 16 år än som avses i kol. 2 kronor
I	2: —	1: 25	0: 85
II	2: 25	1: 50	0: 95
III	2: 50	1: 75	1: 05

dels ock att grundbelopp, varom förmäles i 5 § första stycket sagda förordning, skall tills vidare utgöra för hustru en krona 25 öre och för varje barn eller adoptivbarn under sexton år 55 öre.

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen bestämmer. För värnpliktig, som nämnda dag åtnjuter

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen bestämmer. För värnpliktig, som nämnda dag åtnjuter

(Kungl. Maj:ts förslag.)

familjepenning, skall, utan att ansökan därom behöver göras, familjepeningen höjas för familjemedlem, som avses i kolumn 2 av ovan intagna tariff, med 25 öre och för annan familjemedlem med 15 öre. Vad sålunda är stadgat skall dock ej äga tillämpning i den mån härigenom bidragsbeloppet till familjemedlem skulle komma att överstiga genom dom eller avtal fastställt underhåll eller eljest särskilda omständigheter föranleda till undantag från stadgandet.

(Utskottets förslag.)

familjepenning, skall, utan att ansökan därom behöver göras, familjepeningen höjas för familjemedlem, som avses i kolumn 2 eller 3 av ovan intagna tariff, med 25 öre och för annan familjemedlem med 15 öre. Vad sålunda är stadgat skall dock ej äga tillämpning i den mån härigenom bidragsbeloppet till familjemedlem skulle komma att överstiga genom dom eller avtal fastställt underhåll eller eljest särskilda omständigheter föranleda till undantag från stadgandet.

C. att motionerna I: 196 och II: 265, i den del de hänvisats till behandling av utskottet, måtte anses besvarade genom vad utskottet under B. hemställt;

D. att motionen II: 147, i den mån den icke blivit besvarad genom vad utskottet ovan anfört, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

E. att motionen II: 268, i den del den hänvisats till behandling av utskottet och i den mån den icke kan anses besvarad genom vad utskottet under B. hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 6 maj 1941.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman*, *Linder**, *Hagman*, *Tamm*, *Löfvander*, *Forsslund*, *Linnér* och *Roos*;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herr *Hage*, fröken *Andersson*, herrar *Olovson* i Västerås och *Pettersson* i Hällbacken*, fru *Johansson* samt herrar *Witzell** och *Norup*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.